

Asia: U-jatkokirjelmä Omnibus I -ehdotuksesta

Finnwatch kiittää mahdollisuudesta lausua eduskunnan suuren valiokunnan työjaostolle U-jatkokirjelmästä koskien Omnibus I -ehdotusta. Lausumme kunnioittaen seuraavaa keskittyen erityisesti yritysvastuudirektiiviin (CSDDD):

Yleisiä huomioita esityksen perusteluista ja vaikutuksista

Valtioneuvoston kannassa ei mainita enää lainkaan yritysvastuudirektiivin tarkoitusta. Sen ainoa tavoite sääntelyhankkeessa on kutistunut hallinnollisen taakan vähentämiseen. Valtioneuvosto on valmis osana neuvotteluja luopumaan lähes kaikista Suomen aiemmista tavoitteista.

Valtioneuvoston kanta ei ole johdonmukainen Suomen aiempien kantojen kanssa eikä edistä direktiivin alkuperäistä tavoitetta puuttua tehokkaalla tavalla yritysten toimintaketjuissa esiintyviin ympäristö- ja ihmisoikeusongelmiin sekä varmistaa, että yritykset muuttavat liiketoimintamallinsa ja strategiansa vastaamaan Pariisin sopimusta ja Euroopan unionin ilmastolakia.

Finnwatch pitää U-jatkokirjelmän virkamiestyönä laadittua arviota esityksen taloudellisista vaikutuksista pääosin hyvin perusteltuna. Tiivistetysti Omnibus I -ehdotuksen mukaiset toimet johtavat siihen, että:

- Sekä yritysvastuudirektiivin että kestävyysraportointidirektiivin alkuperäisten tavoitteiden toteutuminen heikkenee merkittävästi.
- Rahoitusmarkkinatoimijat joutuvat hankkimaan tarvitsemansa tiedot muilla tavoilla, mistä aiheutuu edelleen kustannuksia myös niille yrityksille, joilta kestävyysraportointivelvoite poistuisi.
- Velvoitteiden rajaaminen voi kaventaa suomalaisten yritysten edelläkävijyyttä ja kilpailuetua ilmastotyössä. Sääntöperusteisuuden sijaan yhä useampien yritysten vastuullisuustyö perustuisi yritysten vapaaehtoiisiin toimiin ja markkinoiden odotuksiin.
- Yritysten ilmastovelvoitteiden vähentäminen yritysvastuudirektiivissä siirtää ilmastotyön kustannuksia aiempaa enemmän julkisen rahoituksen, mutta myös muun sääntelyn varaan.

Direktiivien henkilöllinen soveltamisala

“Suomi katsoo, että soveltamisalan rajojen tarkastelu osaltaan edistäisi hallinnollisen taakan vähentämistä ja sääntelyn yksinkertaistamista ja siten voi tukea eurooppalaisten yritysten globaalia kilpailukykyä.

[...]

“Osana kokonaisratkaisua ja neuvottelutuloksen saavuttamiseksi, Suomi voi tukea kestävyysraportointidirektiivin ja yritys vastuudirektiivin soveltamisalan rajan korottamista.”

Valtioneuvosto on valmis tukemaan kestävyysraportointidirektiivin ja yritys vastuudirektiivin soveltamisalan rajan korottamista. Kannassa korotukselle ei ole asetettu mitään ylärajaa. Ilmeisesti valtioneuvosto on valmis tukemaan neuvoston ja parlamentin esitystä soveltamisalan korottamisesta 5 000 työntekijään ja 1,5 miljardin euron liikevaihtoon.

Näin merkittävät kavennukset soveltamisalaan ovat selkeästi kohtuuttomia ja vaarantavat EU:n kestävyystavoitteiden saavuttamisen. Omassa pohjaesityksessään [komissio](#) ei esittänyt muutoksia soveltamisalan rajoihin (1 000 henkilöä ja 450 miljoonan euron liikevaihto). Finnwatch huomauttaa, että valtaosa eurooppalaisista yrityksistä (noin 99 prosenttia) on jo nyt voimassa olevan yritys vastuudirektiivin soveltamisalan ulkopuolella.

Yritys vastuudirektiivin soveltamisalan rajaaminen neuvoston ja parlamentin esittämällä tavalla vähentäisi sääntelyn piirissä olevien yritysten määrän Suomessa noin 30 yritykseen. Yritys vastuudirektiivistä aiemmin vastannut entinen työministeri [Arto Satonen on kutsunut](#) soveltamisalan rajaamista neuvoston ja parlamentin ehdottamalla tavalla yritys vastuudirektiivin vesittämiseksi. Kyse ei missään määrin olisi enää vaan “hallinnollisen taakan keventämisestä” vaan suoranaisestä sääntelyn purkamisesta.

Kestävyysraportointidirektiivin osalta soveltamisalan rajaaminen siten kuin komissio, neuvosto tai parlamentti ovat ehdottaneet johtaisi siihen, että kestävyysraportointiin velvoitettujen yritysten joukko jäisi selvästi pienemmäksi kuin ennen kestävyysraportointidirektiiviä, jolloin raportointivelvoite perustui muun-kuin taloudellisen tiedon raportointidirektiiviin. Yhtenä kestävyysraportointidirektiivin alkuperäisenä tavoitteena oli kuitenkin nimenomaisesti ulottaa kestävyysraportointi laajempaan yritysjoukkoon.

Muun muassa [Euroopan keskuspankki](#) on ilmaissut huolensa siitä, että kestävyysraportointidirektiiviin esitetyt muutokset ja erityisesti soveltamisalan rajojen korottaminen uhkaavat direktiivin alkuperäisiä tavoitteita tavalla, jota olisi vielä syytä harkita: *“ECB invites the Union legislators to give further consideration to the scope of sustainability reporting, in order to ensure that it remains well calibrated. There may be further options that could support the Commission’s goal of simplification, while retaining more of the benefits of sustainability reporting for competitiveness and for managing climate and nature-related risks.”*

Eduskunnan tulee tarkentaa Suomen kantaa ja lisätä kantaan sana “maltillista” → “Suomi voi tukea kestävyysraportointidirektiivin ja yritys vastuudirektiivin soveltamisalan rajan maltillista korottamista.”

Huolellisuusvelvoitteen riskiperustaisuus yritysvastuudirektiivissä

“Suomi tukee neuvoston yleisnäkemyksen mukaista riskiperusteisen lähestymistavan huomioimista sääntelyssä. Suomi voi kannattaa muutoksia, jotka edelleen lisäävät sääntelyn riskiperusteisuutta. Suomi pitää tärkeänä kuitenkin välttää muutoksia, jotka johtavat raskaampiin ja monimutkaisempiin sääntöihin sekä hallinnolliseen taakkaan yrityksille erityisesti pk-yrityksille.”

Toisin kuin valtioneuvoston kanta antaa ymmärtää, neuvoston yleisnäkemyksessä esitetty huolellisuusvelvoite ei ole riskiperustainen. Yleisnäkemyksessään neuvosto hyväksyi komission omnibus-ehdotuksen kanssa samantapaisen ja monimutkaisen sääntelymallin.

Neuvoston yleisnäkemyksessä velvollisuus tunnistaa ja arvioida haitallisia vaikutuksia rajattaisiin edelleen pääsääntöisesti yritysten suoriin liikekumppaneihin. Tällainen ns. tier 1 -rajaus on ongelmallinen monesta syystä. Se mm. velvoittaa yritykset kohdistamaan toimia ja resursseja niiden tuotantoketjussa kohtiin, missä riskit tyypillisesti eivät ole kaikkein suurimmat. Lisäksi se ulkoistaa vastuuta pidemmällä yritysten toimintaketjussa olevista ongelmista mm. medialle ja kansalaisjärjestöille. Se poikkeaa myös kansainvälisistä yritysvastuun soft law -standardeista, joita yritysten tulee edelleen yritysvastuudirektiivin säätämisenkin jälkeen noudattaa. Tämä siitä huolimatta että OECD-maat, Suomi mukaanlukien, ovat sitoutuneet kehittämään sitovaa sääntelyä linjassa kansainvälisten jo sovittujen standardien kanssa.

Vastuullisesti toimiville yrityksille komission ja neuvoston yleisnäkemyksen mukainen lähestymistapa tarkoittaa resurssien tuhlausta ja lisää hallinnollista taakkaa, koska lakisääteisten velvollisuuksien lisäksi ne tulisivat edelleen noudattamaan riskiperustaista huolellisuusvelvoitetta pidemmällä tuotantoketjussaan. Hyötyä siitä on vain yrityksille, joiden vastuullisuusprosesseissa on merkittäviä puutteita.

Parlamentti puolestaan esittää pitkälti kansainvälisten yritysvastuustandardien mukaisen riskiperustaisuuden palauttamista yritysvastuudirektiivin huolellisuusvelvoitteisiin. Toisaalta parlamentti kumoaa oman kantansa hyvät puolet ehdottamalla erittäin tiukkaa rajoitusta yritysten mahdollisuuksiin pyytää tietoa liikekumppaneiltaan (niin sanottu value chain cap -säännös).

Muun muassa [Nordic Business for Human Rights \(jossa mukana Suomesta Neste ja Fazer\) ja joukko sijoittajia ja yrityksiä](#) (mukana mm. yritysvastuuverkosto Amfori sekä Suomesta esimerkiksi Nokia, Nordea, Paulig Group ja S-ryhmä) ovat kannattaneet riskiperustaisuuden säilyttämistä yritysvastuudirektiivissä ja vaatineet EU-päätäjää varmistamaan että rakentava tietojenvaihto kestävyysseikoista yritysten välillä on jatkossakin mahdollista. Myös mm. [Norja on vedonnut EU-päätäjiin](#) riskiperustaisuuden puolesta.

Eduskunnan tulee asettua selkeästi kannattamaan muutoksia, jotka lisäävät sääntelyn riskiperustaisuutta ja yhteensopivuutta yritysvastuun kansainvälisten standardien kanssa. Eduskunta voi tehdä tämän esittämällä sanojen “neuvoston yleisnäkemyksen mukaista”

poistamista Suomen kannan riskiperustaisuutta koskevasta kohdasta. → “Suomi tukee riskiperusteisen lähestymistavan huomioimista sääntelyssä.”

Ilmastosiirtymäsuunnitelmat yritysvastuudirektiivissä (artikla 22)

“Suomi kannattaa ensisijaisesti neuvoston yleisnäkemyksen mukaisesti yritysten ilmastomuutoksen torjuntaa koskevan velvoitteen säilyttämistä. Suomi voi myös kannattaa sellaisia muutoksia, jotka vähentävät siirtymäsuunnitelmiin liittyvien velvoitteiden hallinnollista taakkaa, ja osana kokonaisratkaisua neuvotteluiden loppuunsaattamiseksi Suomi voi viime kädessä hyväksyä artiklan poistamisen direktiivistä.”

Valtioneuvosto on aiemmassa Omnibus I -esitystä koskevassa kannassaan todennut, että se pitää tärkeänä ilmastomuutoksen torjunnan toimien määrätietoista toteutusta yrityksissä, ja korostaa niiden merkitystä kilpailukyvyille. Nyt esitettävässä U-jatkokirjeessä valtioneuvosto on kuitenkin valmis hyväksymään ilmastosiirtymäsuunnitelmia koskevan artiklan 22 poistamisen kokonaan direktiivistä “osana kokonaisratkaisua neuvotteluiden loppuunsaattamiseksi”. Valtioneuvoston kanta ei vaikuta johdonmukaiselta. Finnwatch huomauttaa myös, ettei komission esitys eikä neuvoston yleisnäkemys esittäneet ilmastosiirtymäsuunnitelmia koskevan artiklan 22 poistamista.

Kansainvälisen tuomioistuimen ICJ:n kesäisen [neuvoa-antavan lausunnon](#) mukaan valtioilla on velvollisuus säännellä yritysten päästöjä. Mikäli yrityksiä ei enää ohjata yritysvastuudirektiivin kautta itse suunnittelemaan niiden ilmastopäästöjen vähentämistä Pariisin sopimuksen ja Euroopan unionin ilmastolain mukaisesti, tulee päättäjien ryhtyä muihin sääntelytoimiin joko kansallisesti tai EU-tasolla. Kuten U-jatkokirjelmän taloudellisia vaikutuksia koskevassa osiossa todetaan, tämä saattaa tarkoittaa myös sitä, että kustannusvaikutukset ilmastotoimista valuvat entistä suuremmissa määrin julkiselle sektorille.

Suuret suomalaiset yritykset ovat jo osana kestävyysraportointidirektiivin mukaista raportointia laatineet ilmastosiirtymäsuunnitelman. Suunnitelmissa on kuitenkin havaittu merkittäviä laadullisia puutteita, joiden korjaaminen edellyttää suunnitelmien laadullista sisältöä koskevaa sääntelyä.¹ On epäselvää, mihin siirtymäsuunnitelmien aiheuttamaan “hallinnollisesta taakkaan” valtioneuvoston kannassa viitataan. Siirtymäsuunnitelmien hyväksyntä ja raportointi hoidetaan jo osana kestävyysraportointidirektiiviä, eikä yritysvastuudirektiivi siis tuota mitään uutta hallinnollista taakkaa suunnitelman laatimiseen. Yritysvastuudirektiivi kuitenkin varmistaa, että suunnitelmat ovat linjassa EU:n ilmastositoumuksien kanssa. Mikäli Suomi pitää yritysten liiketoiminnan saattamista Pariisin sopimuksen ja EU:n ilmastolain mukaiseksi hallinnollisena taakkana, sen tulisi todeta tämä suoraan kannassaan.

Monet yritykset, Suomesta mm. Nokia, Nordea, Paulig Group ja S-ryhmä, ovat [vedonneet](#) EU-lainsäätäjiin ilmastosiirtymäsuunnitelmaa koskevien velvoitteiden säilyttämisen puolesta:

¹ Finnwatch. 2025. Uusia näkymiä vastuullisuuteen – Suomen suurimpien yritysten ilmastotiedot ensimmäisissä CSRD-raporteissa. <https://finnwatch.org/fi/julkaisut/uusia-naekymiae-vastuullisuuteen>

“For companies, [climate transition plans] are useful for mitigating their exposures to climate-related risks and can be a source of competitive advantage to develop future-proof and climate-resilient business models. For investors, the CSDDD requirements on transition plans increase the availability of corporate disclosures that are essential for assessing the sustainability risks and impacts of their investments.”

Eduskunnan tulee lausunnossaan puolustaa ilmastosiirtymäsuunnitelmia koskevan artikla 22:n säilyttämistä direktiivissä komission esittämällä tavalla. Neuvotteluissa hyväksyttävän lopullisen ilmastosiirtymäsuunnitelmia koskevan artiklan tulee edellyttää puolentoista asteen tavoitteen kanssa yhteensopivan (“compatible”) suunnitelman laatimista, viitata lisäksi myös toimeenpanoon (“implementing actions”) ja säilyttää komission esityksen mukaisesti sisältöä koskevat vaatimukset (“design of the transition plan”). Suomen ei tule kannassaan ilmaista aikovansa suostua artiklan 22 poistamiseen direktiivistä.